

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
Office of the Basic Education Commission

โครงการขับเคลื่อน นโยบายการแก้ปัญหา เด็กที่อยู่นอกระบบการ ศึกษาและเด็กตกหล่นให้ กลับเข้าสู่ระบบการศึกษา

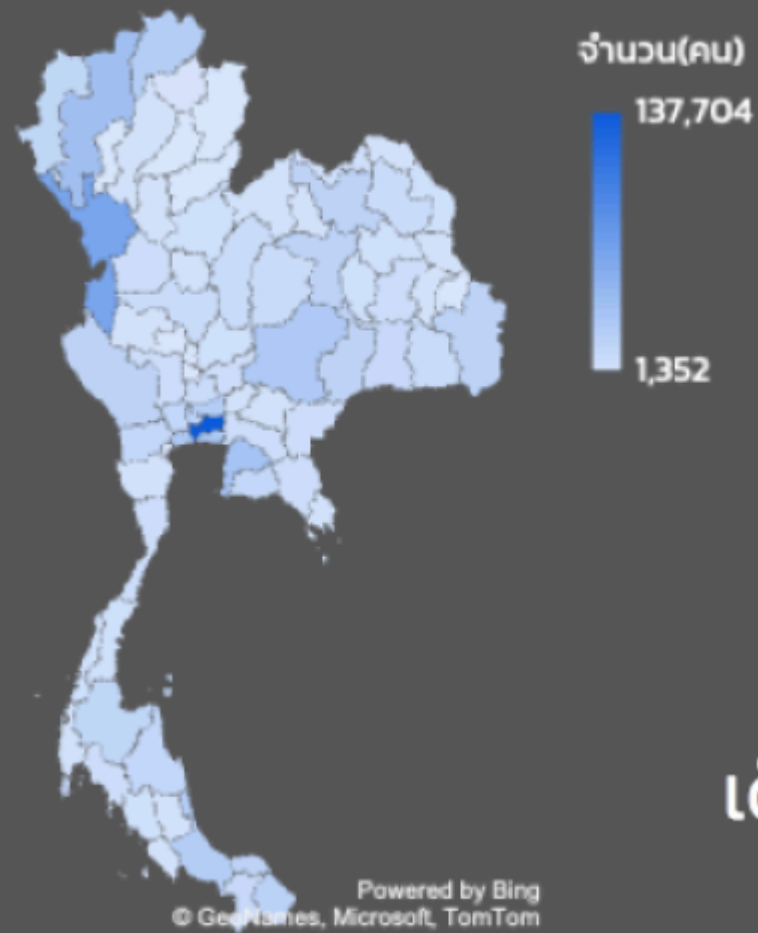
สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ

ข้อค้นพบ

ฐานข้อมูล เด็กนอกระบบ เด็กตกหล่น

ข้อมูลทะเบียนราษฎร์ของประชากรวัยเรียน อายุ 3-18 ปี นำมาเทียบกับข้อมูลผู้เรียน(ที่รับจบอุดหนุนรายหัว)ในระบบ DMC ของกระทรวงศึกษา ข้อมูล ณ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2566 พบเด็กและเยาวชนหายไปจากระบบการศึกษา 1.02 ล้านคน

โดยช่วงวัยอายุ 7-15 ปี ที่อยู่ระดับ ป.1 - ม.3 ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ มีเด็กเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา เด็กตกหล่น 3.94 แสนคน

เด็กนอกระบบที่มีอายุ 3-18 ปี
(เทียบเท่า อ.1 - ม.6)

จำนวน **1.02** ล้านคน

การศึกษาภาคบังคับ (ป.1 - ม.3)

จำนวน **3.94** แสนคน

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง การจัดการศึกษาตามโครงการ น.ส.ว. ขอโอกาส ของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีหนังสือ ที่ ศธ ๐๔๐๐๘/๔๘๖ ลงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขอหารือกรณีโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี จัดการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษา นอกเหนือจากการศึกษาในระบบ ในรูปแบบของโครงการ น.ส.ว. ขอโอกาส โดยโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา อาศัยหลักการและเหตุผลการจัดการศึกษาแบบยืดหยุ่นตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ จัดการศึกษาดังกล่าวให้กับกลุ่มบุคคล ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ ๑ กลุ่มนักเรียนที่มีอายุตามเกณฑ์ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับการศึกษาในระบบ
กลุ่มที่ ๒ กลุ่มนักเรียนไม่จบพร้อมรุ่น คือ กลุ่มนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนเดิมแล้วไม่จบการศึกษาให้ถือว่าเรียนตามหลักสูตรจากโรงเรียนเดิมครบ ๑,๒๐๐ ชั่วโมง เพียงแต่ไม่ผ่านบางรายวิชา เมื่อเข้าศึกษาต่อในโครงการ น.ส.ว. ขอโอกาส นักเรียนสามารถสอบประเมินในรายวิชาที่เหลือและจบการศึกษาทันทีโดยไม่ติดเงื่อนไขเวลา.

กลุ่มที่ ๓ กลุ่มนักเรียนที่มีอายุเกินเกณฑ์ หรือที่หลุดจากระบบ หรืออยู่นอกระบบการศึกษา ยืดหยุ่นเวลาเรียนใช้เวลาอย่างต่ำ ๑ ปีการศึกษา (เทียบเวลาเรียน ๑๒ ชั่วโมง ต่อ ๑ วัน)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นว่า โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระบบ (ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายตามปกติ) แต่การที่โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาเปิดรับเด็กนักเรียนในโครงการ น.ส.ว. ขอโอกาส และใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ไม่ได้จัดอยู่ในการศึกษาในระบบ และออกเอกสารหลักฐานผลการเรียนในรูปแบบการศึกษาในระบบให้กับผู้จบการศึกษา โดยอ้างว่ามีความจำเป็นต้องให้โอกาสกับเด็กนักเรียนดังกล่าวและอ้างว่าโรงเรียนมีอำนาจในการดำเนินการตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ น่าจะเป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนในการดำเนินการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงขอหารือว่า โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยามีอำนาจจัดการศึกษาในระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในโครงการ น.ส.ว. ขอโอกาส ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๘) ได้พิจารณาข้อหารือดังกล่าว โดยมีผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) และผู้แทนสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เป็นผู้ชี้แจง

ส่งพร้อมหนังสือ ที่ นร ๐๔๐๖/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๘ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ข้อเท็จจริงแล้ว มีความเห็นว่า มาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัติให้การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ และยังคงกำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงานประกอบกับมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้บัญญัตินิยามคำว่า "สถานศึกษา" ให้หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๑๕ จึงเป็นบททั่วไปที่วางหลักการไว้ว่าสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ไม่ว่าจะสังกัดกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่ก็ตาม สามารถจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบได้ แต่หากสถานศึกษาดังกล่าวเป็นสถานศึกษาของรัฐซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ การที่สถานศึกษานั้นจะจัดการศึกษาในรูปแบบใดได้ย่อมขึ้นอยู่กับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและภารกิจที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมาย

การที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ รวมทั้งได้ออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ย่อมแสดงให้เห็นว่ากระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการศึกษาได้ทั้งสามรูปแบบ แต่การดำเนินการตามภารกิจดังกล่าวต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
(๑) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน
(๒) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม
(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้
สถานศึกษา หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียน วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

กรณีตามข้อหารือ เมื่อโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จึงสามารถจัดการศึกษาในรูปแบบดังกล่าวได้ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยต้องจัดการศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดด้วย ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่จะติดตามตรวจสอบการดำเนินการของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยาว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ต่อไป

(นายดิศศักดิ์ โทตระกิตย์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ธันวาคม ๒๕๕๘

กฤษฎีกา ตีความว่า ตามมาตรา 15 การจัดการศึกษามี 3 รูปแบบ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศ

1. หลักเกณฑ์และวิธีการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

2. การเทียบโอนผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

ย่อมแสดงให้เห็นว่ากระทรวงศึกษามีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการศึกษาได้สามรูปแบบ

1

หลักเกณฑ์และวิธีการ
ปรับใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

ปัจจุบัน การศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะมีความแตกต่างในมิติที่สำคัญ คือ

๑. การศึกษาเฉพาะทางที่มีจุดเน้นพิเศษ เช่น กีฬา นาฏศิลป์ ปรีภัยติธรรม ฯลฯ

๒. การศึกษาที่มีแนวคิด ปรัชญา จุดมุ่งหมายต่างไปจากการศึกษาในระบบ ต้องการการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressivism) การศึกษาทางเลือก (Alternative Education)

๓. การศึกษาที่สนองต่อผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางธรรมชาติ ศักยภาพ ฐานะความเป็นอยู่ พื้นเพภูมิสำเนา เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีความถนัดเฉพาะทาง เด็กพิการ เด็กในภาวะยากลำบาก เด็กในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร เด็กไร้สัญชาติ เป็นต้น

ลักษณะการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะในประเทศไทย มีหลากหลายลักษณะ ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ : กลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่เป็นการศึกษาในระบบ

- โรงเรียนในระบบที่มีรูปแบบการจัดการศึกษาหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้แตกต่างจากโรงเรียนส่วนใหญ่ทั่วไป เช่น โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนสัตยาไส การศึกษาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กพิการ ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ

- โรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะทางหรือมีจุดเน้นเป็นพิเศษ เช่น โรงเรียนเตรียมทหาร โรงเรียนกีฬา โรงเรียนนายสิบทหารบก โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนไปรษณีย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ฯลฯ

เอกสารแนวดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
การศึกษาขั้นพื้นฐานและ
การศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

สำนักทดสอบทางการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

หลักการเทียบโอนผลการเรียน

1. ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา โดยดำเนินการในรูปคณะกรรมการ
2. ดำเนินถึงหลักความเป็นธรรม โปร่งใส และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ
3. การเทียบโอนผลการเรียนให้พิจารณาจากเอกสาร หลักฐานการศึกษา หรือหลักฐานอื่น หรือประเมินจากความรู้ ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ซับซ้อน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของผู้ขอเทียบโอนเป็นสำคัญ
4. พิจารณาเทียบโอนผลการเรียนเพื่อการศึกษาต่อเนื่อง โดยพิจารณารูปแบบการศึกษาและหลักสูตรที่อยู่ในระดับเดียวกัน

การศึกษาในระบบ → การศึกษาในระบบ

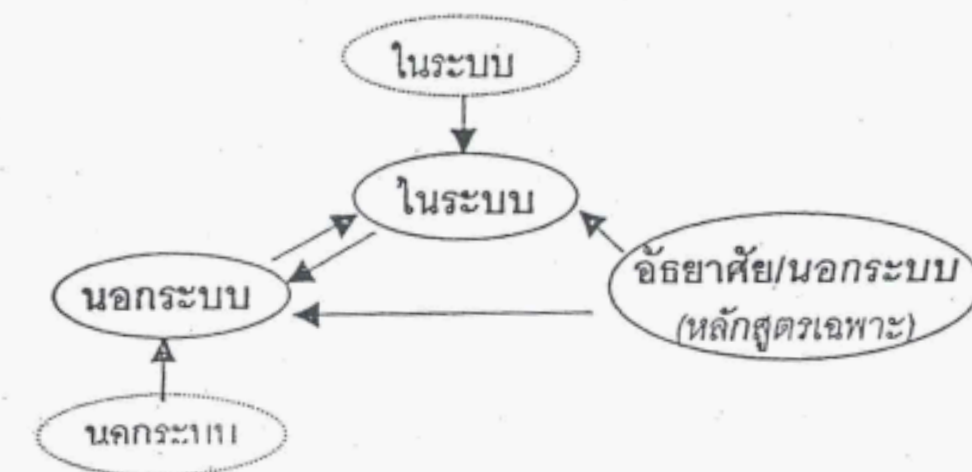
การศึกษานอกระบบ → การศึกษานอกระบบ

2) การเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบต่างกัน ได้แก่

การศึกษาในระบบ ↔ การศึกษานอกระบบ

การศึกษาดตามอัธยาศัย / การศึกษานอกระบบ (หลักสูตรเฉพาะ) → การศึกษาในระบบ

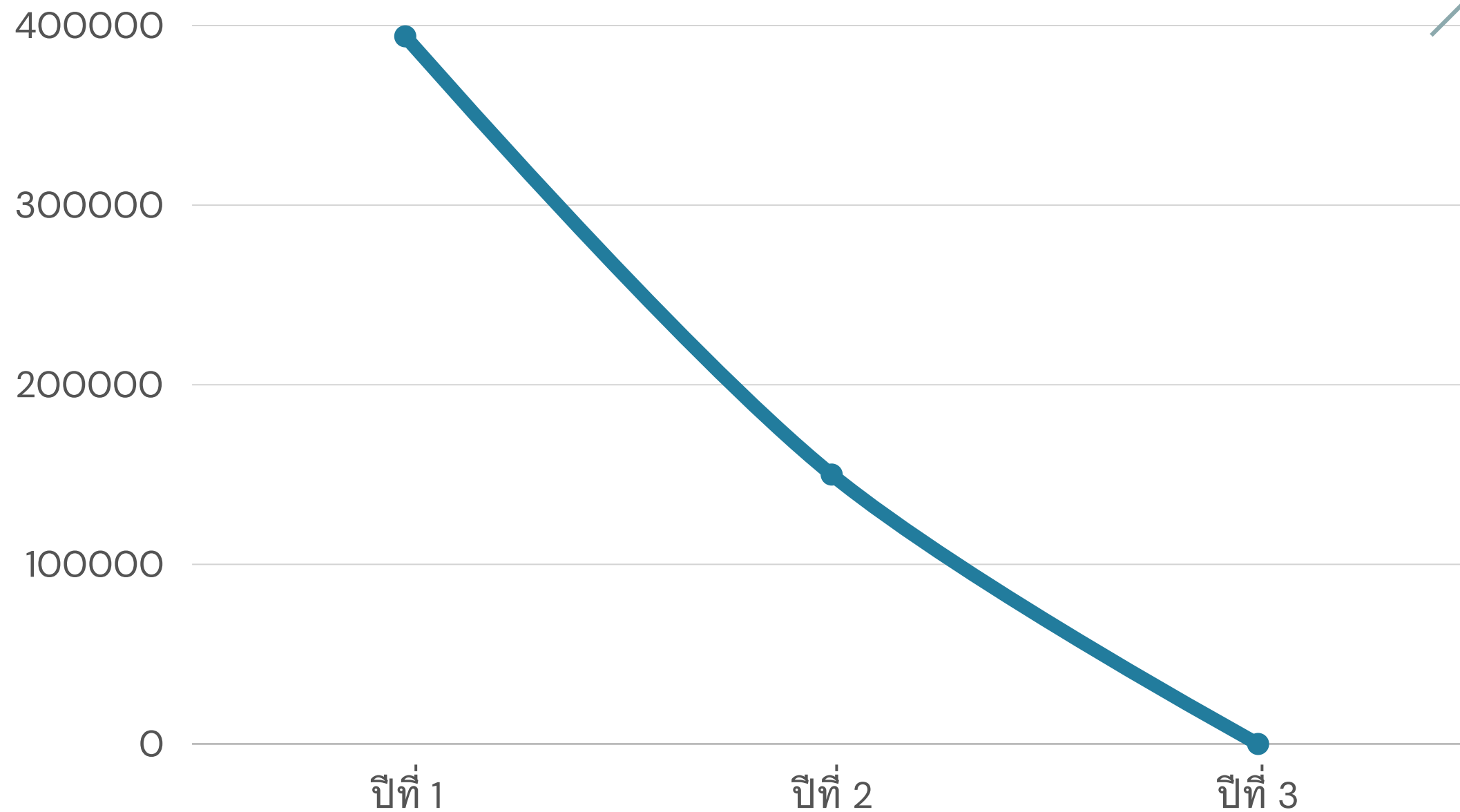
การศึกษาดตามอัธยาศัย / การศึกษานอกระบบ (หลักสูตรเฉพาะ) → การศึกษานอกระบบ

แผนภาพที่ 2 แสดงความเชื่อมโยงของรูปแบบการศึกษาที่สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้

สพฐ. ร่วมขับเคลื่อน THAILAND ZERO DROPOUT

วางยุทธศาสตร์ 3 ปี เด็กนอก
ระบบ เด็กตกหล่นเป็นศูนย์

2567

- นำร่องพัฒนาโมเดลหนึ่งโรงเรียนสามรูปแบบให้สถานศึกษาที่สนใจและพร้อม
- นำร่องจัดการเรียนรู้ทุกสถานที่ทุกเวลา(Anywhere Anytime) กับเด็กนอกระบบ-ตกหล่น

2568

- ขยายผลในพื้นที่ที่มีจำนวนเด็กนอกระบบ-ตกหล่น ที่ต้องการกลับมาเรียนต่อในรูปแบบการศึกษาที่ยืดหยุ่น
- ถอดบทเรียนนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาสามรูปแบบ

2569

- ส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการนำร่อง ให้พัฒนาเป็นโมเดลการแก้ปัญหาเด็กนอกระบบ-ตกหล่นให้ครอบคลุมทุกสถานศึกษาทั่วประเทศไทย